

УДК 378.091.12.011.3-051:81'243]:005.953.2:004.032.6

Куліченко Алла Костянтинівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя, Україна
ORCID ID 0000-0003-1469-3816
alla.kulichenko@gmail.com

Сотник Тетяна Василівна

кандидат педагогічних наук, директор відділу з питань освіти
ГО «Українські системи», м. Запоріжжя, Україна
ORCID ID 0000-0002-9166-881X
tetisotnik@gmail.com

Стадниченко Кіра Валентинівна

старший викладач кафедри інформатики та інформаційних технологій в освіті
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР, м. Запоріжжя, Україна
ORCID ID 0000-0001-8542-3763
avikett@gmail.com

ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. Розвиток освіти нерозривно пов'язаний із технічним прогресом та його результатами. Як наслідок, перед викладачем іноземної мови постає завдання не тільки аналізувати, створювати, зберігати та презентувати власні напрацювання за допомогою цифрових сервісів, а й проявляти креативність. В останнє десятиліття (2008 – 2018) у всесвітній мережі Інтернет суттєво збільшилася кількість електронних портфоліо, що демонструють матеріали для навчального процесу та досягнення педагога у вигляді презентацій PowerPoint, Wiki-сторінок, блогів та сайтів. Тому це дослідження присвячено висвітленню основ розробки професійного електронного портфоліо як засобу розвитку креативності викладача іноземної мови для удосконалення його фахової майстерності, задоволення професійних потреб, поглиблення, розширення та оновлення відповідних загальнонаукових та спеціальних знань і вмінь. У статті стисло проаналізовано поняття «портфоліо викладача», «електронне портфоліо», «креативність»; розглянуто засоби створення електронного портфоліо; подано та описано структуру електронного портфоліо з урахуванням «вмію»-дескрипторів, що характеризують основні вміння та навички, які має демонструвати або ж оволодіти ними викладач іноземної мови. Крім того, рекомендовано у процесі розроблення електронного портфоліо послуговуватися можливостями сервісів Google: Google Диск, YouTube, Google Фото, Google Карти, Google Календар, Google Play, Google Hangouts, Google Клас, Blogger, Google Сайти тощо. Автори пропонують зразок електронного портфоліо, що складається з трьох основних розділів: «Персональна анкета», «Самооцінювання», «Досьє». У розділах «Самооцінювання» та «Досьє» «вмію»-дескриптори розподілено на сім основних категорій: «Контекст», «Методика», «Навчальні матеріали», «Планування заняття», «Проведення заняття», «Самостійне навчання», «Оцінювання навчальної діяльності».

Ключові слова: портфоліо викладача; електронне портфоліо; «вмію»-дескриптори; сервіси Google; структура електронного портфоліо; креативність; професійний розвиток; іншомовна освіта.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток креативної особистості є одним із базових компонентів вітчизняних стратегічних освітніх документів (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закон України «Про освіту», Концепція Нової

української школи, Державний стандарт початкової освіти, тощо). Крім того, в умовах інформатизації, глобалізації та інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір зростає потреба у визначенні світових конструктивних сучасних підходів до іншомовної освіти, з одного боку, та вдосконалення освітнього рівня й професійної підготовки викладачів, з іншого. Однією з новітніх європейських освітніх тенденцій є реалізація ініціативи Європейського центру іноземних мов Ради Європи щодо створення електронного портфоліо викладача іноземної мови, який відіграє важливу роль у безперервному професійному розвитку педагогів, зокрема розвитку їх креативності (Programme 2016-2019 «Languages at the heart of learning» (European Centre for Modern Languages of the Council of Europe), European Digital Portfolio for Educators (The European Association of ERASMUS Coordinators) та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. з'явилося чимало окремих зарубіжних і вітчизняних науково-педагогічних та методичних праць, присвячених проблемам: викладацького електронного портфоліо (П. Адамі (P. Adamy), П. Бочан, К. Вудлі (K. Woodly), А. Горбушин, К. Грейс (C. Grace), К. Кілбейн (C. Kilbane), К. Монтгомері (K. Montgomery), О. Смолянінова та ін.), креативності (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд (J. Gilford), Є. Ільїн, В. Моляко, С. Сисоєва, А. Сологуб, Т. Сущенко та ін.); діяльності сучасного викладача іноземної мови (Е. Баттнер (A. Buttner), О. Гончарова, І. Зимня, Т. Ербен (T. Erben), В. Літлвуд (W. Littlewood), С. Ніколаєва, Л. Образцова, Д. Рідделл (D. Riddell) та ін.). Крім того, в останнє десятиліття (2008 – 2018) у всесвітній мережі Інтернет суттєво збільшилася кількість електронних портфоліо, що демонструють індивідуальні напрацювання та досягнення педагога у вигляді презентацій PowerPoint, Wiki-сторінок, блогів та сайтів. Проте комплексне поєднання питань електронного портфоліо, креативності та діяльності викладача іноземної мови ще не знайшло належного відображення в сучасних наукових розвідках.

Метою статті є висвітлення основ розробки професійного електронного портфоліо як засобу розвитку креативності викладача іноземної мови для удосконалення його фахової майстерності, задоволення професійних потреб, поглиблення, розширення та оновлення відповідних загальнонаукових та спеціальних знань і вмінь.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У добу глобалізації розвиток людини не можливий без інформаційно-комунікаційних технологій та комп'ютерної грамотності. Сьогодні майже вся інформація доступна в електронному вигляді – від різноманітних відео-/аудіозаписів до рідкісних книг. Людині вже не потрібно долати великі відстані, щоб побачити рідних, друзів і поспілкуватися з ними – для цього існують мобільні телефони (смартфони), електронна пошта, спеціальне програмне забезпечення (Skype, Viber, WhatsApp тощо), соціальні мережі.

Розвиток освіти теж нерозривно пов'язаний із технічним прогресом та його результатами. Так, наприклад, якщо ще кілька десятиліть тому отримання освіти чи підвищення кваліфікації в кращих університетах світу було недосяжною мрією, то зараз у кілька кліків є можливість приєднатися до онлайн лекцій відомих учених, пройти дистанційні курси. Раніше дані про успішність можливо було дізнатися зі спеціальних паперових носіїв – класних (академічних) журналів, щоденників та табелів, сьогодні ж існують електронні журнали успішності, конфіденційний доступ до яких мають викладачі, батьки та учні (студенти) – і все це завдяки саме комп'ютерним технологіям.

Як свідчить досвід, учневі (студенту) у XXI ст. вже не цікава традиційна подача матеріалу, його необхідно зацікавлювати та заохочувати до співпраці. Крім того, у кожного сучасного педагога – у нашому випадку викладача іноземної мови – має бути презентація власних та спільних учнівських (студентських) досягнень, що є важливим для професійного розвитку. Тож, як наслідок, перед викладачем іноземної мови постає завдання не тільки аналізувати, створювати, зберігати та презентувати власні напрацювання за допомогою цифрових сервісів, а й проявляти креативність. На думку К. Климової, «креативному викладачеві важливо постійно підтримувати високий рівень сформованості компетенцій, зокрема мовнокомунікативної, – цього вимагає динамічний розвиток інформаційних технологій, галузей науки, культури, освіти. Креативність як інтегрована особистісна якість зумовлює творчу мовнокомунікативну діяльність, вимагає використання методів і прийомів активного та інтерактивного навчання» [1, с. 37]. Вважаємо, що ефективним сучасним інструментом у цьому процесі є саме електронне портфоліо.

2.1. Електронне портфоліо як наукова проблема

Якщо проаналізувати етимологію слова «портфоліо», то виявиться таке: терміноелемент *порт*- походить від 1) латинського іменника *portus, us m*, одне із значень якого «приміщення для зберігання»; 2) латинського дієслова *porto, āre* й означає «носити»; терміноелемент *-folio* – від латинського *folium, i n* – «листок паперу або пергаменту». Тож «портфоліо» – це місце для збереження листків паперу або ж їх перенесення з одного місця на інше. Традиційно зазначений термін «пов'язують виключно з образотворчим мистецтвом, архітектурою та моделюванням» [2, с. 56]. Проте, як зауважує О. Бойко, «незалежно від походження терміну, у широкому значенні він служить для позначення збірки зразків діяльності професіонала, які відображають рівень його майстерності» [3, с. 150].

На думку американських дослідників Н. Лемкі та М. Марчанда (N. Lamki, M. Marchand) «революція в мисленні та переосмислення традиційної науки, окресливши пріоритетність навичок і досягнень учнів, призвела до появи портфоліо викладача, призначеного для проведення всебічного та динамічного обліку навчальної діяльності» [4, с. 7]. Як наслідок, у 1980-х в Канаді за підтримки Канадської асоціації викладачів університетів (Canadian Association of University Teachers) виходить друком праця Б. Шора (B. Shore) «Портфоліо викладача: рекомендації з підготовки та подальшого використання» (The Teaching Dossier: A Guide to Its Preparation and Use), яка стає своєрідною портфоліо біблією та швидко поширюється в усьому світі. Так, наприклад, у Канаді з'являється термін «dossier», в США – «portfolio», в Австралії та Великій Британії – «profile» [2, с. 56].

Портфоліо викладача – це сукупність матеріалів, які відображають педагогічний досвід, що пов'язаний з навчанням учнів (студентів) [5, с. 1]. Хоча, як уточнюють Ч. Столле, Б. Гоерсс, М. Воткінз (Ch. Stolle, B. Goerss, M. Watkins), «портфоліо викладача повинно бути більше, ніж сукупність документів з певної дисципліни; воно надає можливість для розвитку креативності, самоаналізу та професійного зростання» [6, с. 38].

Як правило, викладацьке портфоліо складається з двох важливих розділів – досвіду та аналізу цього досвіду. Перший розділ зазвичай починається зі списків дисциплін (курсів), обов'язків тощо (нагадує резюме для пошуку роботи). Також ця частина містить інформацію про освіту викладача, навчально-методичні семінари, відеозаписи занять та ін. Другим невід'ємним розділом є письмовий аналіз – рефлексія – викладацького досвіду [7, с. 4-5]. Тож з цього випливають дві цілі портфоліо

викладача: відображення процесу розвитку для аналізу та вдосконалення викладання; створення оцінювального продукту для кар'єрного зростання [5, с. 1].

Разом з Л. Гризун, вважаємо, що «у сучасних умовах відкритого інформаційно-комунікаційного освітнього простору значного розповсюдження одержує створення портфоліо в електронній формі, що актуалізує дослідження його структури, функцій та потенціалу» [8, с. 163]. Варто додати, що в США та Європі створення електронного портфоліо впроваджено в програми з підготовки майбутніх викладачів для подальшого аналізу їхньої діяльності, пошуку роботи та надання інформації для оцінки програм й акредитації навчального закладу [9, с. 161].

Під електронним портфоліо слід розуміти веб-орієнтовану систему управління інформацією, яка використовує електронні носії та сервіси й містить добір матеріалів, зібраних, підтримуваних та керованих людиною, об'єкти з якої демонструють іншим власні надбання людини протягом життя. Електронне портфоліо викладача – складний програмно-методичний комплект, спрямований на акумуляцію створених комп'ютерних засобів навчання, розподілених інформаційно-освітніх ресурсів, нормативних документів, результатів педагогічного досвіду і досягнень викладача, творчих робіт учнів (студентів) тощо [8, с. 165]. До переваг електронного портфоліо належать: сучасність, оперативність, функціональність, ефективність, ергономічність, відкритість і прозорість [3, с. 151].

Х. Подковко наголошує, що «розробка електронного портфоліо передбачає знання та розуміння структури його побудови, яка розкриває основні аспекти діяльності викладача. Вона складається з логічно пов'язаних розділів, які характеризуються взаємопроникненням та взаємодоповненням кожного елемента. Портфоліо викладача завжди буде індивідуальним результатом творчого підходу, оскільки залежить від особистості самого педагога, мети створення, дисципліни, що викладається, галузі, до якої належить навчальний заклад, тощо» [10, с. 101].

2.2. Засоби створення електронного портфоліо викладача іноземної мови

Ефективне функціонування сучасного викладача зараз важко уявити без використання актуальних інформаційних технологій: вирішення навчальних задач, професійна взаємодія, презентація себе та свого досвіду неможливі без виходу на широку мережеву аудиторію. Педагогічні веб-ресурси різного спрямування з'явилися чи не разом із виникненням Всесвітнього павутиння, але певний час були доступні лише педагогам, які мали серед своїх знайомих (учнів, їх батьків, студентів, родичів тощо) професійних або аматорських веб-дизайнерів. Ситуація почала змінюватися з 2005 року, коли набули розповсюдження веб-сервіси другого покоління. Дещо згодом один із ключових концептів Web 2.0 – повне базування на веб та робота з застосунками саме в середовищі браузера – було підтримано у новіших сервісах, що з 2008 року отримали назву хмарних.

Потужні компанії – Google, Apple, Microsoft, Amazon – визначають підтримку хмарних обчислень як пріоритетний напрям. Сучасні хмарні сервіси надають користувачу через веб-інтерфейс як послугу програмне забезпечення, платформу чи інфраструктуру [11]. Як хмари-сховища стали відомі Dropbox, Google Drive, Mega, One Drive, iCloud, Vox та ін. Хмарний офіс Microsoft Office Online додано до платформи Office365, офіс Google Docs розроблено для опрацювання стандартних офісних документів на Google Drive.

Загалом корпорація Google надає багато додатків і сервісів [12], доступ до яких можливий у вікні будь-якого браузера за наявності підключення до Інтернету: онлайн-офіс Google Docs, набір карт Google Maps, сайти Google Sites, перекладач Google

Translate, відеохостинг YouTube, мережеві щоденники Blogger тощо. Корпоративним клієнтам з безкоштовним пакетом для навчальних закладів запропоновано особливий пакет застосунків Google Apps (Applications) – служби, що надаються компанією Google для використання свого доменного імені з можливістю роботи з веб-сервісами від Google [13]. Спеціально для освітніх цілей розроблено Google Apps Education Edition, що містить всі можливості професійного пакета: веб-додатки на основі хмарних обчислень, котрі надають учням і викладачам навчальних закладів інструменти, необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи. Один з елементів Google Apps Education Edition – Classroom – з 2017 року доступний також некорпоративним клієнтам.

Для доступу до усіх можливостей Google потрібно через сторінку реєстрації [14] отримати відповідний обліковий запис або увійти до існуючого акаунта. Довідка Google [15] надає підтримку в роботі. Активізувати певний сервіс можна через відповідне меню, яке кожен користувач налаштовує відповідно до власних потреб за допомогою переміщення піктограм.

До набору сервісів викладача доцільно додати (рис. 1):

Рис. 1. Приклад набору сервісів Google для викладача

- *Google Диск (Google Drive)* – хмарне сховище стандартним обсягом до 15 Гб з можливістю онлайн-перегляду змісту різних типів файлів, редагування деяких з них, створення кількох типів документів та організації доступу до них;
- *YouTube* – відеохостинг (відео не займають місця на Google Диску);
- *Google Фото* – збереження, редагування та публікація фотоматеріалів (можуть займати частину Google Диску);
- *Google Карти (Google Maps)* – картографічний сервіс, на якому може бути побудований набір карт, облік та збереження яких також знаходяться на Google Диску;
- *Google Календар (Google Calendar)* – сервіс для планування подій і справ за сіткою календаря та можливістю спільної роботи з ним;
- *Google Play* – магазин застосунків від Google, що надає можливість завантажити та встановити різні застосунки на мобільні пристрої з операційною системою Android;
- *Google Hangouts* – миттєвий обмін повідомленнями та відеоконференції від Google;
- *Google Клас (Google Classroom)* – онлайн клас для ефективного навчання;

– *Blogger* – сервіс для ведення мережеских щоденників (блогів), що дозволяє розміщувати в СУБД на серверах Google як програмне забезпечення, так і записи, коментарі та персональні сторінки;

– *Google Сайту (Google Sites)*, класична та нова версії – спрощений безкоштовний хостинг, що дозволяє в короткий термін опублікувати інформацію, якщо пріоритетною є швидкість подачі; під час створення можлива співпраця користувачів; до сайту можна вбудувати матеріали застосунків Google або інших інтернет-джерел.

Blogger та *Google Sites* – сервіси класу Content Management Software (Content Management System) – мережеве програмне забезпечення від Google, що має значну частину властивостей типового CMS для організації веб-сайтів чи інших інформаційних ресурсів в Інтернеті або окремих комп'ютерних мережах. Сервіси надають серію інструментів для додавання, редагування, видалення інформації на веб-ресурсі, мають відповідні панелі управління, достатні для управління ресурсом, та візуальні редактори HTML-коду із спеціальною спрощеною розміткою, що дозволяють користувачеві простіше форматувати текст. Ключова різниця між цими веб-структурами полягає в способі подання контенту. Основною відмінністю, що визначає застосування певного сервісу, є особливості побудови блогу та сайту. Блог варто застосовувати у разі, коли необхідні нескладна, здебільшого щоденникова структура контенту з регулярними частими новинами та надання можливості коментування. Сайт зазвичай відзначається більш складною побудовою з вкладеними розділами, більшою статичністю та фундаментальністю, зміна контенту на сайті загалом має неперіодичний характер. Таким чином, блогом краще супроводжувати неперервний навчальний процес, у вигляді сайту доцільно будувати візитку або портфоліо (досьє).

Оскільки *Google Sites* – лише система управління контентом, постає питання, де саме має бути розташований відповідний контент. У разі використання акаунта *Google* є сенс побудувати на *Google Drive* структуру папок, яка повторюватиме змістову структуру сайту. До верхньої папки у цій ієрархії доцільно застосувати дозвіл на перегляд за посиланням, який будуть наслідувати всі вкладені елементи (за потреби до кожного окремого документу можна застосувати інший вид доступу: для коментування, редагування або приватний). Варто зауважити, що є певні способи економії місця на диску *Google*, рішення про застосування яких потрібно приймати, виходячи з конкретної ситуації. Зокрема, для усіх елементів існують два способи розміщення: у вихідному форматі та у внутрішньому форматі *Google*. Вихідний формат зберігає початкові параметри для документів диску *Google* (форматування, елементи управління), фото у *Google Фото* (якість, розмір), відео на диску (формат, кодеки, супутні треки), проте збереження потребує додаткового місця. Внутрішній формат не зберігає початкові параметри документів, проте у цьому випадку обсяг вільного місця на диску не зменшується, також з'являється можливість колективної роботи онлайн та спрощується вбудовування документу до веб-ресурсів. Тому, якщо розміщення у внутрішньому форматі задовольняє користувача отриманими характеристиками, доцільно застосовувати саме цей спосіб. Документи, перетворення яких на внутрішні є небажаним, для економії вільного місця на диску можна розміщувати на одному або кількох інших мережеских сховищах та використати на сайті за посиланням або через код вбудовування. Серед таких сховищ варто згадати, наприклад, *Vox* (можна замінити файл, не змінюючи посилання на нього), *Calameo* (дозволяє переглядати документи з різними візуальними ефектами) та *SlideBoom* (зберігає та відображає презентації, у яких застосовано аудіо та відеоелементи). Загалом, ці сховища не обмежують обсяг розміщеного матеріалу ані кількістю примірників, ані кількістю байт. Зауважимо, що економія місця на *Google Диску* не має значення для користувачів з корпоративними акаунтами, для яких відсутні обмеження щодо обсягу зайнятого місця. Проте

політикою домену для таких користувачів може суттєво обмежуватись самостійність та можливість міграції до приватних акаунтів, також неминуче ускладнюється надання дозволу на документи через більшу варіативність можливостей.

Сервіс Google Сайти зараз існує у двох варіантах: конструктор з класичною версією інтерфейсу (його планується ліквідувати пізніше) доступний поруч з новою версією, розробленою для спрощення створення ресурсу та оптимізації його для мобільних пристроїв з можливістю перенесення вже існуючого сайту на нову платформу. У нових Google Sites процес створення сайтів є повністю інтерактивним завдяки функції перетягування і вставки потрібних елементів. На відміну від попередньої версії, для досвідчених користувачів, які мають уявлення про HTML та JavaScript, новий сервіс призначений лише для поширення контенту, тому користувачам не потрібно розумітися на мовах програмування. За потреби користувач може скористуватись тематичною Довідкою сайтів Google [16]. В інший спосіб розпочати роботу з сайтом можна на Google Диску послідовним вибором «Створити» – «Більше» – «Google Сайти».

На початку розробки сайт має одну сторінку – «Головну», до якої згодом підключаються інші, утворюючи певний порядок сторінок (можлива організація дворівневого меню). Два види дій – конструювання структури сайту (створення та упорядкування сторінок) і заповнення сторінок змістовим матеріалом – доступні з меню панелі керування редактором «Додати» та «Сторінки». Меню панелі керування «Теми» надає можливість обрати стиль (зовнішній вигляд, кольорову та шрифтову схеми) сайту. Одразу після створення сторінка сайту є порожньою, розташування елементів на ній (вбудовування) проводиться вибором відповідних кнопок панелі «Додати»: «Текстове поле», «Зображення», «Сторонні об'єкти за URL», з «YouTube», «Диску», «Календаря», «Карт», «Документів», «Презентацій», «Таблиць», «Форм» тощо. Після додавання об'єкту налаштовуються його розмір та положення відносно інших елементів сторінки.

У процесі конструювання сайту можна застосувати до нього дії «Перегляд», «Опублікувати сайт» або «Припинити його публікацію». Можна додавати співавторів, надавати їм певні повноваження або припиняти їх дію. Загалом способи роботи зі сторінками сайту в новому інтерфейсі редактора співпадають зі способами редагування довільного Google документу.

2.3. Структура електронного портфоліо викладача іноземної мови (з урахуванням креативного компонента).

Щодо структури електронного портфоліо, рекомендуємо викладачеві іноземної мови створити власне електронне портфоліо, використовуючи посібник для самоаналізу «Європейський портфель для майбутніх викладачів іноземних мов» («ЄПМВІМ») [17]. Особливістю зазначеного методичного видання є «вмію»-дескриптори (can-do descriptors) – опис основних умінь та навичок, які має демонструвати або ж оволодіти ними викладач іноземної мови. Орієнтовну структуру електронного портфоліо, яка складається з трьох основних розділів – «Personal statement» («Персональна анкета»), «Self-Assessment» («Самооцінювання»), «Dossier» («Досьє»), наводимо у табл.1 додатку до статті (<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2178/1362>).

Співавтори статті, послугуючись науково-педагогічними напрацюваннями з проблеми креативності, «ЄПМВІМ» й можливостями сервісів Google, створили зразок електронного портфоліо викладача іноземної (англійської) мови (проте запропонований зразок електронного портфоліо можуть брати за основу й викладачі німецької, іспанської, італійської та інших мов), яке доступне в мережі Інтернет за веб-

посиланням <https://sites.google.com/view/epctfl/e-portfolio>. Крім того, на початку 2017 року в КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР Т. Сотник та К. Стадниченко розробили й затвердили спецкурс «Електронне портфоліо як засіб розвитку креативності педагога» (Галузь знань 01 Освіта, спеціальність 014 Середня освіта (Спеціалізація – Іноземна мова), де було апробовано вищезазначений матеріал. Спецкурс як одну з форм підвищення кваліфікації викладачів іноземної (англійської) мови розраховано на 50 годин – відповідно 5 тем.

Метою розділу «Personal statement» («Персональна анкета») є аналіз певних аспектів процесу навчання в цілому і кола тем, які важливі у процесі навчання [17, с. 9]. Викладачеві необхідно подати загальну інформацію (Прізвище та ім'я, посада, навчальний заклад, початок використання електронного портфоліо); згадати та проаналізувати досвід вивчення іноземної мови в школі чи в іншому навчальному закладі (педагогічному коледжі, університеті тощо), описати позитивні та негативні враження (3-5); вказати найбільш та найменш очікувані аспекти у процесі викладання (5-7), навести орієнтовно 4-6 прикладів важливих моментів у діяльності (напр.: вміння пояснювати граматику (лексику), вміння співпрацювати з іншими, мати гарні організаторські навички тощо) та оцінити їх від 1 до 5, де 1 – не важливий момент, 5 – дуже важливий момент. На рис. 2 наводимо приклад підрозділу «Experiences of being taught» («Досвід вивчення предмета») з розділу «Personal statement» («Персональна анкета»).

Рис. 2. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо. Підрозділ «Experiences of being taught» («Досвід вивчення предмета») з розділу «Personal statement» («Персональна анкета»)

У розділі «Self-Assessment» («Самооцінювання») «вмію»-дескриптори, яких близько 200, розподілено на сім основних категорій [17, с. 6]: «Context» («Контекст»); «Methodology» («Методика»); «Resources» («Навчальні матеріали»); «Lesson Planning» («Планування заняття»); «Conducting a Lesson» («Проведення заняття»); «Independent Learning» («Самостійне навчання»); «Assessment of Learning» («Оцінювання навчальної діяльності»).

У кожній з категорій викладач оцінює від 1 до 5 власні уміння й навички, вказуючи дату самооцінки. Автори посібника «СПМВІМ» зауважують, що хоча «вмію»-дескриптори – один із систематичних підходів до характеристики умінь і навичок викладача, вони, тим не менш, не є перевірочним оцінним списком (check-list), розробленим у межах освітньої програми конкретного навчального закладу [17, с. 7].

На рис. 3 наводимо приклад категорії «Context» («Контекст») з розділу «Self-Assessment» («Самооцінювання»).

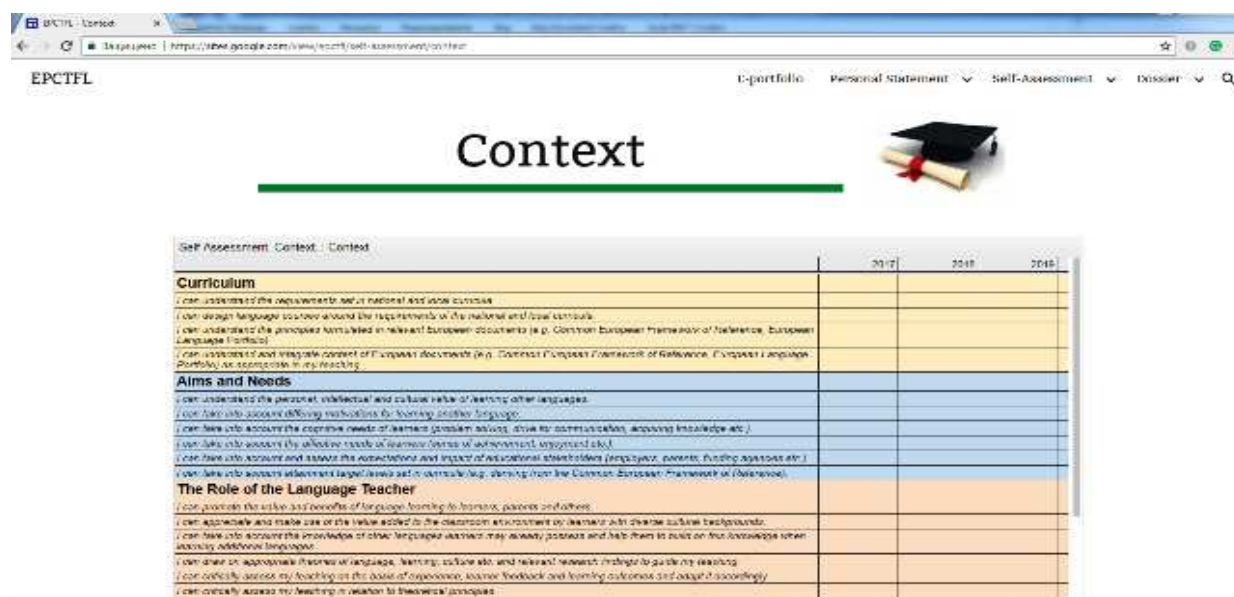

Рис. 3. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо.
Категорія «Context» («Контекст») з розділу «Self-Assessment» («Самооцінювання»)

Нашу увагу в розділі «Dossier» («Досьє») зосереджено на креативності у викладанні іноземних мов. Термін «креативність» (англ. creativity – творчість) є доволі складним й дискусійним феноменом у науково-педагогічній літературі. Це підтверджується наявністю різних концепцій та підходів до трактування його сутності.

На нашу думку, креативність – багатоаспектне явище з позицій процесуально-результативного, особистісного та контекстуального підходів. Його основними ознаками є образність (породження незвичайних, оригінальних ідей, образне мислення, продуктивність уяви; творчі можливості, які можуть проявлятися в мисленні), цілепокладання, оригінальність (нове незвичайне бачення, оригінальні рішення, нестандартне вирішення; новий, оригінальний продукт) і цінність [18, с. 154]. Креативність можна трактувати як динамічну інтегративну якість особистості, яка детермінує культурно зумовлений процес образної діяльності, спрямованої на створення оригінального й цінного продукту, та включає такі структурні компоненти:

- мотиваційно-цільовий – зацікавленість у пошуку нового, цілепокладання;
- когнітивний – здатність до проблематизації, децентрації, пошуку альтернатив, синтезу, трансформації, аналізу, застосування інтуїції;
- ціннісно-особистісний – толерантність, сміливість бути іншим, самостійність, пізнавальна відкритість, готовність працювати з труднощами, ризикувати;
- поведінковий – здатність здійснювати вибір, виражати думки та почуття, розвивати свої вміння, співпрацювати;
- результативно-оцінний – рефлексивність, здатність робити узагальнення щодо цінності роботи інших, давати та приймати зворотній зв'язок [18, с. 36-38].

Оцінюючи креативність у вимірах властивості, а також процесу, продукту та клімату, більшість британських учених робить наголос не на кількісному вимірі, а на якісній оцінці. Тому поширеними є внутрішні методи оцінювання: опитування (анкетування, інтерв'ю), рефлексія, спільне обговорення, демонстрація портфоліо. Останній, на думку вчених, має ряд переваг, адже дозволяє учням (студентам) самим

визначати матеріал для оцінювання, тим самим акцентує увагу не на прогалинах, а на досягненнях [19], [20], [21].

У педагогічній теорії креативність розглядається передусім у контексті креативного викладання, учіння та навчання креативності. Ці аспекти пов'язані між собою й становлять основу креативності викладача іноземної мови. Крім того, креативність детермінується двома явищами – свободою та контролем, що й покладено в основу визначення підходів до її розвитку, зокрема в умовах середнього та вищого навчального закладів [18, с. 45-46].

Вважаємо, що найбільш оптимальними умовами розвитку креативності педагога (у нашому випадку – викладача іноземних мов) є такі: екземпліфікація (пояснення прикладом) креативності викладачем, реалізація комплексу спеціальних методів розвитку креативності, створення креативного освітнього середовища та креативне співробітництво вчителів зі школами, бізнес-структурами, культурними організаціями та з окремими креативними фахівцями [22, с. 8-10].

Розділ «Dossier» («Досьє») дублює сім основних категорій з розділу «Self-Assessment» («Самооцінювання»). Відмінність цих розділів полягає у тому, що у «Dossier» («Досьє») викладач не оцінює «вмію»-дескриптори, а подає власний досвід, описуючи у семи категоріях відповідно до вказаних «вмію»-дескрипторів приклади педагогічної діяльності тільки із застосуванням креативного компонента. Адже в розділі «Досьє» ми додали креативний компонент і наводимо його як приклад, проте всі інші опущені нами підпункти стосуються інших аспектів діяльності викладача іноземної мови, котрі потрібно допрацьовувати самостійно. Так, наприклад, у категорії «Context» («Контекст») викладач починає працювати з підпунктом «3.1.4. Creative Teaching (Креативне викладання)», оминаючи попередні три підпункти (рис. 4).

Рис. 4. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо. Категорія «Context» («Контекст») з розділу «Dossier» («Досьє»)

У підпункті «3.1.4. Creative Teaching (Креативне викладання)» викладач звертається до двох вмію-дескрипторів та наводить по одному прикладу з проведеного заняття з іноземної мови: 1) *I can place current trends and practice in a wider context.* Напр.: Topic «Food»: The human demand for food and water is used to establish the notion of man's «environmental footprint» which raises far-reaching ethical and political questions

about access to resources [23, с. 11]; 2) *I can use metaphor and analogy to make connection*. Напр.: The English teacher uses a metaphor of a dog's body to illustrate structure in story writing. In this, the dog's head represents the seeing start of a story, its torso the strong middle and its wagging tail the powerful last sentence [23, с. 11]. У такий спосіб викладач опрацьовує всі питання, що стосуються креативного компонента на занятті з іноземної мови.

У категорії «Methodology» («Методика») ми послуговуємося напрацюваннями В. Александрової [24] щодо змісту і програми креативного навчання на заняттях з іноземної мови.

В. Александрова пропонує такий зміст креативного навчання іноземній мові: 1) аспекти мови: фонетика, лексика, граматики, інтонація; 2) види іншомовної мовленнєвої діяльності: всі види читання, говоріння, аудіювання, письма; 3) комплекс вправ, які об'єднують мовні одиниці і мовленнєві засоби спілкування в одне ціле. До компонентів креативного навчання іноземної мови дослідниця відносить: систему загальної (напр., екстралінгвістичної, педагогічної) діяльності; систему мовленнєвої діяльності; систему мовного спілкування; систему іноземної мови, що вивчається; систему співвідношення рідної та іноземної мов; систему мовленнєвих механізмів; текст як систему мовленнєвих продуктів; систему структурно-мовленнєвих утворень (діалог, монолог, різні типи мовленнєвих висловлювань і повідомлень тощо); систему (процес) оволодіння іноземною мовою; систему (структуру) мовленнєвої поведінки людини; оволодіння системою знань про людей, культуру, історію, традиції країни, мову якої вивчають; оволодіння системою немовних засобів спілкування (міміка, жести, рухи тіла тощо) з урахуванням їх національно-культурної специфіки [24, с. 10].

Наведемо приклад опрацювання одного з підпунктів у категорії «Methodology» («Методика»): «3.2.1. Speaking/Spoken Interaction (Говоріння)». «Вмію»-дескриптор *I can evaluate and select creative speaking and interactional activities* можна представити відеозаписом «Storytelling at Cedars School» (джерело: <https://www.youtube.com/watch?v=3PQRIfVWPoc>) та працею D. Heathfield, “Personal and creative storytelling: telling our stories”, in *Creativity in the English language classroom*. London, Great Britain: British Council, 2015, pp. 44-50 (рис. 5).

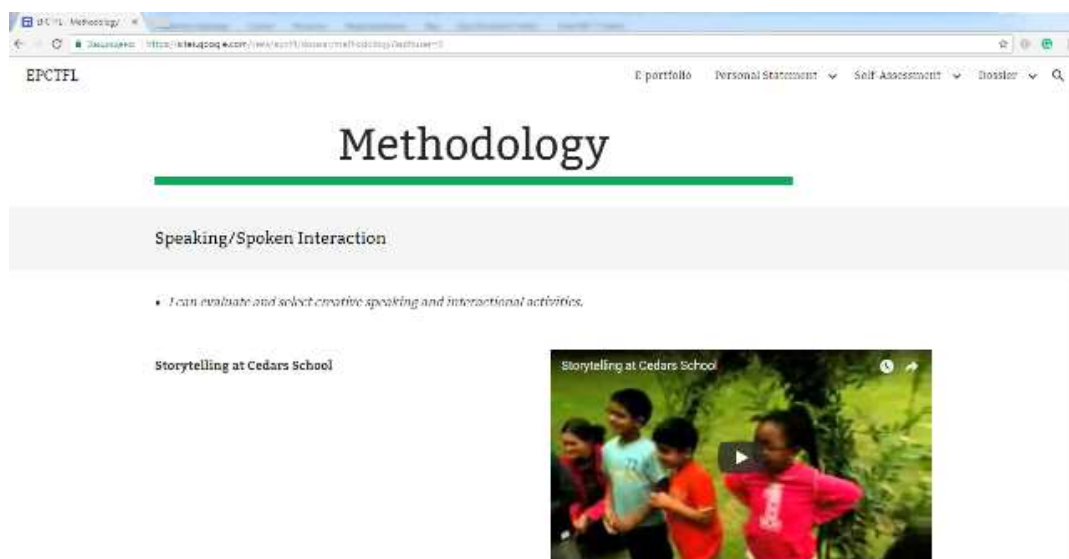

Рис. 5. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо. Категорія «Methodology» («Методика») з розділу «Dossier» («Досьє»)

У категорії «Resources» («Навчальні матеріали») «вмію»-дескриптор *I can select and use a range of books/materials on creativity in education/EFL* потрібно представити принаймні 5 – 10 науково-методичних праць за останні п'ять років (2012 – 2017) з креативності в освіті та на заняттях з іноземної мови (рис. 6). Для цього можна дослідити новинки відповідної літератури, наприклад, на одному з найбільших інтернет-сервісів Amazon.com або Google Books (Google Книги).

Рис. 6. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо.

Категорія «Resources» («Навчальні матеріали») з розділу «Dossier» («Досьє»)

Категорію «Lesson Planning» («Планування заняття») представлено дев'ятьма «вмію»-дескрипторами, які детально описано у презентації PowerPoint з теми «Art» (рис. 7).

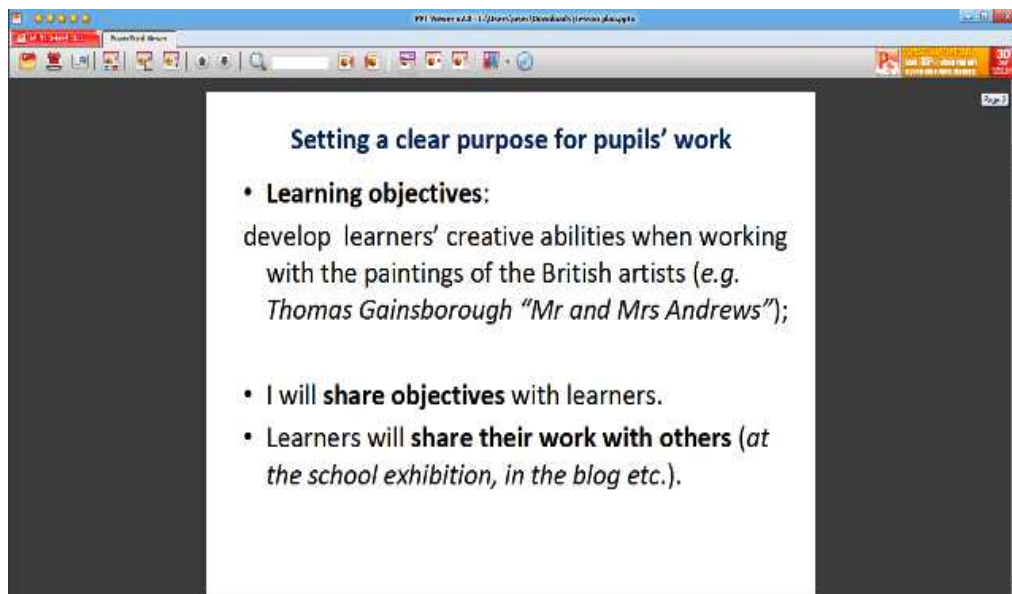

Рис. 7. Скріншот слайда презентації PowerPoint з теми «Art».
Категорія «Lesson Planning» («Планування заняття») з розділу «Dossier» («Досьє»)

У категорії «Conducting a Lesson» («Проведення заняття») варто застосовувати відповідно до плану заняття креативні вправи. «Вмію»-дескриптор у підпункті «2.5.1. Using Lesson Plans» *I can start a lesson in an engaging/creative way* можна описати так: учні (студенти) дивляться на світлину, яку розміщено на дошці та яка пов'язана з темою, й записують до конспекту три слова, що асоціюються з цією світлиною (рис. 8). Докладніше з видами креативним вправ можна ознайомитися у таких працях: В. Best, and W. Thomas, “100 creative activities for the beginning, middle and end of your lesson”, in *The Creative Teaching and Learning Resource Book*. London, Great Britain: Continuum, 2008, pp. 107-127; К. Brown, *Classroom Starters and Plenaries: Creative Ideas for Use Across the Curriculum*. London, Great Britain: Bloomsbury Academic, 2009.

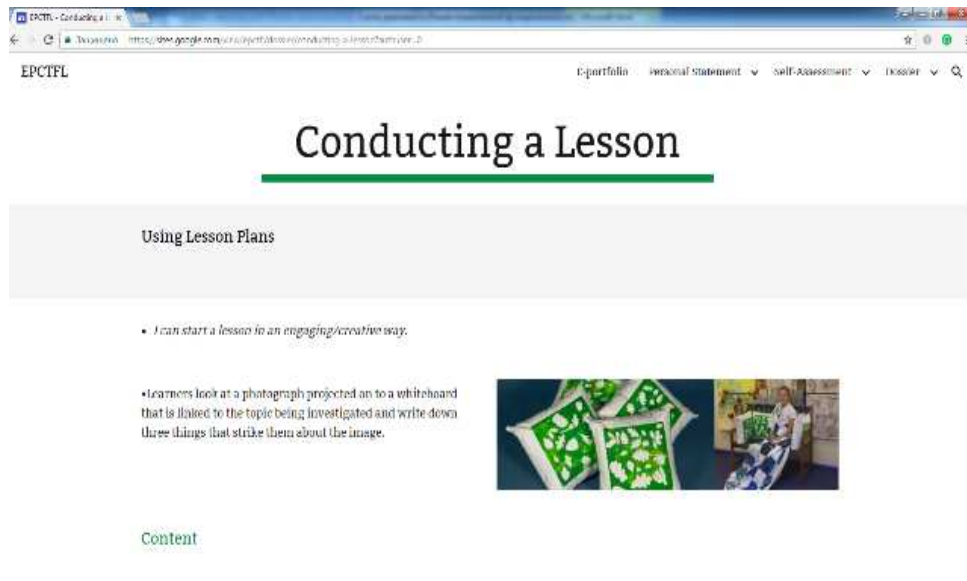

Рис. 8. Скріншот сторінки зразка електронного портфоліо. Категорія «Conducting a Lesson» («Планування заняття») з розділу «Dossier» («Досьє»)

Категорію «Independent Learning» («Самостійне навчання») рекомендуємо наповнити планами креативних проєктів, що мають міждисциплінарний характер (підпункт «2.6.3. Projects», «вмію»-дескриптор *I can plan and organise cross-curricular project work myself or in cooperation with other teachers*). Напр., у середній школі можна реалізувати проєкт «My Art Gallery», який пов'язано з іноземною мовою, образотворчим мистецтвом, інформатикою, математикою та ін. Такі проєкти складаються зазвичай з трьох етапів – організаційного (планування діяльності); пошуку й обробки інформації; представлення отриманих результатів. Фрагмент плану проєкту наводимо нижче.

Фрагмент плану проєкту «My Art Gallery».

Project «My Art Gallery»

1. Planning:

1.1. The subject of the project – «My Art Gallery», links with other school subjects – Art and Maths.

1.2. Different parts/tasks of the subject of the project:

- decide what type of art you are interested in;
- choose a name for your art gallery;
- become an expert in each piece/picture you place in your gallery (prepare 4-5

descriptions);

- choose a location for your gallery;
- design the interior of the gallery;
- create a business plan (explain how you plan to grow and make money).

1.3. Presentation of different elements of the project:

- information charts that display information about 4-5 pictures in a visual way;
- role-plays that are used to show some scenes from the pictures;
- posters that demonstrate the location and the interior of the gallery;
- diagrams that show details of the business plan.

1.4. The class is divided into 3 groups that are responsible for different elements of the project (1 – a-c; 2 – d-e; 3 – f). The students of the 1st group prepare information charts and role plays, 2 – posters; 3 – diagrams.

2. Research:

2.1. Each group researches its area using reference books, dictionaries, encyclopaedias, magazines, the Internet and so on. This work is done both in class and after class.

2.2. Students bring their information, realia etc. to the class. In their groups, they design their part of the project and write any accompanying texts.

3. Presentation:

Once the work is completed, the project is displayed in the form of an exhibition. After setting a date for the exhibition, each group stands by its exhibit and is prepared to offer explanations about it or perform a role-play. A wide audience is invited to come and see the project.

У категорії «Assessment of Learning» («Оцінювання навчальної діяльності») викладач представляє інструменти оцінювання креативності учнів (студентів). До основних моделей оцінювання креативної діяльності, на нашу думку, належать:

1) «П'ять креативних диспозицій» (The Five Creative Dispositions Model), у яку ввійшли 15 критеріїв. Автори Е. Спенсер, Б. Лукас, Г. Клакстон, (E. Spencer, B. Lucas, G. Claxton) [25] визначили три показники їх оцінки: міцність (рівень незалежності учнів (студентів) у контексті допомоги викладача та наявності сприятливих умов), широта (застосування їх у нових доменах) і глибина (рівень майстерності застосування диспозицій (критеріїв) та ступінь відповідності ситуації). Рівнів розвитку виділено чотири: дуже низький (awakening – very little), початковий (accelerating – a bit), середній / просунутий (advancer – a fair bit / commonly) і високий / майстерний (adept – a lot / a role model);

2) «Креативне колесо» (The Creativity Wheel), яке розроблено в контексті програми «Креативні партнерства» [26]. За основу автори (К. Редмонд (C. Redmond), викладачі, студенти й креативні практики району Дарем Сандерленд (Creative Partnerships Durham Sunderland)) узяли основні характеристики креативності (образність, цілепокладання, оригінальність і цінність), та вивели 17 критеріїв оцінювання. Кожне колесо є персональним і розраховане для певної предметної сфери. Рівні сформованості визначаються не в числовому, а в описовому форматі: кожен учень (студент) сам записує приклади прояву критеріїв. Метою застосування цих рамок визначено «краще розуміння учнівських (студентських) потреб у відповідному досвіді для розвитку їх творчих здібностей» [26, с. 3].

Важливо зазначити, що розділ «Dossier» («Досьє») можна наповнювати документальним та аудіо-, відеопідтвердженням власної педагогічної діяльності на заняттях з іноземної мови, де були використані креативні компоненти. Це можуть бути: плани, плани-конспекти поведених занять; зразки завдань відповідно до теми заняття на аудиторне або ж позааудиторне опрацювання; аудіо- та відеозаписи занять;

навчально-методичні та наукові праці, опубліковані у фахових виданнях; грамоти, дипломи, сертифікати викладачів, отримані за розробки занять, або ж учнів (студентів) тощо. Також варто пам'ятати, що у представлених матеріалах повинні бути посилання на джерела, з яких вони взяті.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, електронне портфоліо викладача іноземної мови – особистий цифровий документ, де за допомогою креативності та інноваційних технологій є можливість продемонструвати професійні компетентності та стиль навчання. Електронне портфоліо готує викладача не тільки до документування власних досягнень, задовольняючи місцеві, державні та національні освітні стандарти, так й до рефлексії, що необхідно для професійного розвитку і кар'єрного зростання [6, с. 49].

Створюючи електронне портфоліо, яке у нашому випадку є засобом прояву креативності, викладач іноземної мови має продемонструвати цілісний комплекс знань, умінь та навичок. Зокрема він повинен

1) знати:

- складові та основні вимоги до створення електронного портфоліо викладача іноземної мови;
- сутність, структуру, наукові підходи та умови розвитку креативності особистості;
- складові креативного викладання;
- особливості розвитку креативності учнів (студентів) у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності та під час навчання лексики та граматики;
- особливості розвитку креативності учнів (студентів) у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності та під час навчання лексики та граматики;
- можливості сучасних CMS-платформ щодо реалізації електронного портфоліо в формі веб-ресурсу;
- основні способи публікації власних матеріалів засобами сучасних веб-сервісів;

2) вміти:

- фіксувати, оцінювати та самооцінювати особисті досягнення в професійній сфері;
- створювати умови для розвитку креативності особистості в навчальному закладі;
- використовувати одну з CMS-платформ для укладання власного електронного портфоліо;
- використовувати сучасні веб-сервіси для публікації власних матеріалів;
- конструювати електронне портфоліо фахівця засобами сучасних CMS систем;
- публікувати засобами інтернет-сервісів власні розробки та включати їх до портфоліо;

3) бути:

- обізнаним у сфері сучасних досліджень щодо креативності в освіті;
- вмотивованим до використання сучасних надбань з питань розвитку креативності учнів (студентів), зокрема е-засобами, у організації навчально-виховного процесу;
- орієнтованим на підвищення рівня власної професійної та педагогічної компетентності щодо розвитку креативності.

Проведене дослідження у межах цієї статті не вичерпує усіх аспектів питання електронного портфоліо як засобу розвитку креативності викладача іноземної мови.

Детального дослідження потребують креативні підходи до вивчення фонетики, лексики та граматики; креативність і мовленнєва підготовка (аудіювання, читання, говоріння, письмо), їх значення для створення електронного портфоліо. Також рекомендовано впровадити використання електронного портфоліо з креативним компонентом на кафедрах іноземних мов у вищих медичних навчальних закладах України та проаналізувати отриманий досвід, який стане предметом наукових дискусій у майбутніх розвідках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] К. Я. Климова, “Мовне портфоліо у системі безперервної самопідготовки майбутніх учителів до мовнокомунікативної професійної діяльності”, *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, № 60, с. 37-39, 2011.
- [2] R. A. Berk, “Survey of 12 Strategies to Measure Teaching Effectiveness”, *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, vol. 17, no. 1, pp. 48-62, 2005.
- [3] О. І. Бойко, “Електронне портфоліо викладача – альтернативна форма оцінки його педагогічної діяльності та професіоналізму”, *Вісник Черкаського державного технологічного університету. Технічні науки*, № 1, с. 150-155, 2017.
- [4] N. Lamki, and M. Marchand, “The Medical Educator Teaching Portfolio: Its Compilation and Potential Utility”, *Sultan Qaboos University Medical Journal*, no. 6 (1), pp. 7-12, 2006.
- [5] F. Mues, and M. D. Sorcinelli, *Preparing a Teaching Portfolio*. Amherst, Massachusetts, USA: The Center for Teaching University of Massachusetts, 2000.
- [6] Ch. Stolle, B. Goerss, and M. Watkins, “Implementing Portfolios in a Teacher Education Program”, *Issues in Teacher Education*, vol. 14, no. 2, pp. 25-43, Fall, 2005.
- [7] H. B. Rodriguez-Farrar, *Creating a Teaching Portfolio: A Handbook for Faculty, Teaching Assistants and Teaching Fellows*. Providence, Rhode Island, USA: The Sheridan Center for Teaching and Learning. Brown University, 2006.
- [8] Л. Е. Гризун, “Електронне портфоліо сучасного вчителя як засіб підвищення його професійної майстерності”, *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*, № 17, с. 162-167, 2012.
- [9] N. Strudler, and K. Wetzel, “Electronic Portfolios in Teacher Education: Forging a Middle Ground”, *Journal of Research on Technology in Education*, vol. 44, no. 2, pp. 161-173, 2012.
- [10] Х. В. Подковко, “Аналіз можливостей та перспектив використання технології електронного портфоліо викладачами вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів”, *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, № 144, с. 99-102, 2017.
- [11] М. Мазипчук, “Переваги та недоліки хмарних сервісів”, *Ресурсний сервіс ГУРТ*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://gurt.org.ua/articles/38359>. Дата звернення: Лют. 10, 2018.
- [12] Сервіси та послуги Google. [Електронний ресурс]. Доступно: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сервіси_та_послуги_Google. Дата звернення: Лют. 10, 2018.
- [13] Ю. К. Шакирова, Н. К. Савченко, и Г. Б. Абилдаева, “Обучение на базе мобильных приложений и облачных сервисов”. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://docplayer.ru/65668725-Obuchenie-na-baze-mobilnyh-prilozheniy-i-oblachnyh-servisov.html>. Дата обращения: Март 02, 2018.
- [14] Зарєєструйтесь в Google. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://accounts.google.com/SignUp>. Дата звернення: Бер. 08, 2018.
- [15] Як створити обліковий запис Google. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://support.google.com/accounts/answer/27441?hl=ua>. Дата звернення: Бер. 08, 2018.
- [16] Welcome to the Google Sites Help Center. [Online]. Available: https://support.google.com/sites?usp=sites_home#topic=7184580. Accessed on: Feb. 09, 2018.
- [17] D. Newby, R. Allan, A. Fenner, B. Jones, H. Komorowska, and K. Soghikyan, *European Portfolio for Student Teachers of Languages: A reflection tool for language teacher education*. Graz, Austria: European Centre for Modern Languages. Council of Europe, 2007. [Online]. Available: <http://www.ecml.at/epostl>. Accessed on: January 16, 2018.
- [18] Т. В. Каракатсаніс, “Розвиток креативності майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах Великої Британії”, дис. канд. наук., Класич. приват. ун-т, Запоріжжя, 2014.
- [19] S. Ellis, “Understanding and developing creative learning and teaching” [Online]. Available: <http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/documents/Ellis.pdf>. Accessed on: January 20, 2018.
- [20] L. Elton, *Designing Assessment for Creativity: an imaginative curriculum guide*. York, United Kingdom: The Higher Education Academy, 2005.

- [21] E. Spencer, B. Lucas, and G. Claxton, *Progression in Creativity – developing new forms of assessment: a literature review*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2012.
- [22] Т. В. Каракатсаніс, “Розвиток креативності майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах Великої Британії”, автореф. дис. канд. наук, Класич. приват. ун-т, Запоріжжя, 2014.
- [23] T. Grainger, J. Barnes, and S. Scoffham, “A creative cocktail: creative teaching in initial teacher education”, *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, no. 30 (3), pp. 243-253, 2004.
- [24] В. В. Александрова, “Креативна система навчання англійської мови”, *Вісник Дніпропетровського університету. Мовознавство*, т. 16, №. 14, с. 8-14, 2008.
- [25] E. Spencer, B. Lucas, and G. Claxton, *Progression in Creativity: Developing new forms of assessment. Final research report*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2012.
- [26] C. Redmond, *The Creativity Wheel. Assessing Creative Development. Teacher resource*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2004.

Матеріал надійшов до редакції 14.03.2018 р.

ЭЛЕКТРОННОЕ ПОРТФОЛИО КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Куличенко Алла Константиновна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков
Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье, Украина
ORCID ID 0000-0003-1469-3816
alla.kulichenko@gmail.com

Сотник Татьяна Васильевна

кандидат педагогических наук, директор отдела по вопросам образования
ОО «Украинские системы», г. Запорожье, Украина
ORCID ID 0000-0002-9166-881X
tetisotnik@gmail.com

Стадниченко Кира Валентиновна

старший преподаватель кафедры информатики и информационных технологий в образовании
КЗ «Запорожский областной институт последипломного педагогического образования» ЗОС,
г. Запорожье, Украина
ORCID ID 0000-0001-8542-3763
avikett@gmail.com

Аннотация. Развитие образования неразрывно связано с техническим прогрессом и его результатами. В итоге перед преподавателем иностранного языка стоит задача не только анализировать, создавать, сохранять и представлять собственные наработки с помощью цифровых сервисов, но и проявлять креативность. В последнее десятилетие (2008 – 2018) во всемирной сети Интернет существенно увеличилось количество электронных портфолио, которые демонстрируют материалы для учебного процесса и достижения педагога в виде презентаций PowerPoint, Wiki-страниц, блогов и сайтов. Поэтому это исследование посвящено освещению основ разработки профессионального электронного портфолио как средства развития креативности преподавателя иностранного языка для совершенствования его профессионального мастерства, удовлетворения профессиональных потребностей, углубления, расширения и обновления соответствующих общенаучных и специальных знаний и умений. В статье кратко проанализированы понятия «портфолио преподавателя», «электронное портфолио», «креативность»; рассмотрены средства создания электронного портфолио; подана и описана структура электронного портфолио с учетом «умео»-дескрипторов, что характеризуют основные умения и навыки, которые должен демонстрировать или овладеть ими преподаватель иностранного языка. Кроме того, рекомендуется в процессе разработки электронного портфолио пользоваться возможностями сервисов Google: Google Диск, YouTube, Google Фото, Google Карты, Google Календарь, Google Play, Google Hangouts, Google Класс, Blogger, Google Сайты и т.д. Авторы предлагают образец электронного портфолио, которое состоит из трех основных разделов: «Личная анкета», «Самооценка», «Досье». В разделах «Самооценка» и «Досье» «умео»-дескрипторы разделены на семь основных категорий: «Контекст», «Методика», «Учебные материалы», «Планирование занятия», «Проведение занятия», «Самостоятельное обучение», «Оценка учебной деятельности».

Ключевые слова: портфолио преподавателя; электронное портфолио; «умею»-дескрипторы; сервисы Google; структура электронного портфолио; креативность профессиональное развитие; иноязычное образование.

ELECTRONIC PORTFOLIO AS A TECHNIQUE OF DEVELOPING CREATIVITY OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER

Alla K. Kulichenko

PhD (in Pedagogics), Assistant Professor of the Department of Foreign Languages
Zaporizhzhia State Medical University, Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1469-3816
alla.kulichenko@gmail.com

Tetiana V. Sotnik

PhD of Pedagogical Sciences, Director of Education Affairs
GO «Ukrainski Systemy», Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9166-881X
tetisotnik@gmail.com

Kira V. Stadnychenko

Senior Lecturer of the Department of Informatics and Information Technologies in Education
Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8542-3763
avikett@gmail.com

Abstract. The development of education is inextricably linked with high paced technological progress and its multitude of products. Such advancement requires foreign language teachers to not only learn about and utilize such new technological products in their classrooms, but also to discover creative ways they can be applied in enhancing their personal career development. As a result, during the last decade (2008 – 2018) the number of electronic portfolios on the Internet has increased significantly. They include materials for the educational process and teacher achievements by means of PowerPoint presentations, Wiki-pages, blogs, and sites. Thus, the purpose of this article is to cover the basics of constructing a professional electronic portfolio as a technique of developing creativity of a foreign language teacher aimed to maximize professional skills; meeting professional needs; deepening; expanding and updating corresponding general and specialized knowledge. To facilitate the presentation of the example the article briefly introduces the concepts of «teacher portfolio», «electronic portfolio», «creativity», as they relate to the process of creating an electronic portfolio. The research also presents and describes an electronic portfolio structure taking into account the «can-do» descriptors, which characterize knowledge and skills (e.g., creativity) that a foreign language teacher should demonstrate and develop. Besides, there is a recommendation to use such Google services as Google Drive, YouTube, Google Photos, Google Maps, Google Calendar, Google Play, Google Hangouts, Google Classroom, Blogger, and Google Sites for creating an electronic portfolio. The authors offer an example of the electronic portfolio that consists of three main parts: «Personal Statement», «Self-Assessment», and «Dossier». The «can-do» descriptors are divided into seven categories there: «Context», «Methodology», «Resources», «Lesson Planning», «Conducting a Lesson», «Independent Learning», and «Assessment of Learning».

Keywords: teacher portfolio; electronic portfolio; «can-do» descriptors; Google services; structure of electronic portfolio; creativity; professional development; foreign language education.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] K. Ya. Klymova, “The Language Portfolio in the System of Continuous Independent Preparation of Prospective Students to the Language Communicative Professional Activity”, *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, №. 60, p. 37-39, 2011. (in Ukrainian)
- [2] R. A. Berk, “Survey of 12 Strategies to Measure Teaching Effectiveness”, *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, vol. 17, no. 1, pp. 48-62, 2005. (in English)
- [3] O. I. Boyko, “Electronic Portfolio of a Teacher – Alternative Form of Evaluation of Educational Activities and Professionalism”, *Visnyk Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Tekhnichni nauky*, № 1, p. 150-155, 2017. (in Ukrainian)
- [4] N. Lamki, and M. Marchand, “The Medical Educator Teaching Portfolio: Its Compilation and Potential Utility”, *Sultan Qaboos University Medical Journal*, no. 6 (1), pp. 7-12, 2006. (in English)

- [5] F. Mues, and M. D. Sorcinelli, *Preparing a Teaching Portfolio*. Amherst, Massachusetts, USA: The Center for Teaching University of Massachusetts, 2000. (in English)
- [6] Ch. Stolle, B. Goerss, and M. Watkins, "Implementing Portfolios in a Teacher Education Program", *Issues in Teacher Education*, vol. 14, no. 2, pp. 25-43, Fall, 2005. (in English)
- [7] H. B. Rodriguez-Farrar, *Creating a Teaching Portfolio: A Handbook for Faculty, Teaching Assistants and Teaching Fellows*. Providence, Rhode Island, USA: The Sheridan Center for Teaching and Learning, Brown University, 2006. (in English)
- [8] L. E. Hryzun, "Electronic Portfolio of a Contemporary Teacher as a Technique of Developing Professional Skills", *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Tvorchyia osobystyist' uchytylya: problemy teorii i praktyky*, № 17, pp. 162-167, 2012. (in Ukrainian)
- [9] N. Strudler, and K. Wetzel, "Electronic Portfolios in Teacher Education: Forging a Middle Ground", *Journal of Research on Technology in Education*, vol. 44, no. 2, pp. 161-173, 2012. (in English)
- [10] Kh. V. Podkovko, "The Analysis of Possibilities and Prospects of Using the Technology of E-Portfolio by the Teachers of Higher Medical (Pharmaceutical) Educational Institutions", *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, № 144, pp. 99-102, 2017. (in Ukrainian)
- [11] M. Mazypchuk, "Advantages and Disadvantages of Cloud Services", *Resursnyy servis HURT*. [Online]. Available: <https://gurt.org.ua/articles/38359>. Accessed on: Feb. 10, 2018. (in Ukrainian)
- [12] Google Services and Products. [Online]. Available: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сервіси_та_послуги_Google. Accessed on: Feb. 10, 2018. (in Ukrainian)
- [13] Yu. K. Shakirova, N. K. Savchenko, and H. B. Abildaeva, "Training Based on Mobile Applications and Cloud Services". [Online]. Available: <http://docplayer.ru/65668725-Obuchenie-na-baze-mobilnyh-prilozheniy-i-oblachnyh-servisov.html>. Accessed on: March 02, 2018. (in Russian)
- [14] Sign up in Google. [Online]. Available: <https://accounts.google.com/SignUp>. Accessed on: March 08, 2018. (in Ukrainian)
- [15] How to Create Google Account. [Online]. Available: <https://support.google.com/accounts/answer/27441?hl=ua>. Accessed on: March 08, 2018. (in Ukrainian)
- [16] Welcome to the Google Sites Help Center. [Online]. Available: https://support.google.com/sites?usp=sites_home#topic=7184580. Accessed on: Feb. 09, 2018. (in English)
- [17] D. Newby, R. Allan, A. Fenner, B. Jones, H. Komorowska, and K. Soghikyan, *European Portfolio for Student Teachers of Languages: A reflection tool for language teacher education*. Graz, Austria: European Centre for Modern Languages. Council of Europe, 2007. [Online]. Available: <http://www.ecml.at/epostl>. Accessed on: January 16, 2018. (in English)
- [18] T. V. Karakatsanis, "Developing Primary Trainee Teachers' Creativity in Initial Teacher Education in Great Britain", thesis for a cand. degree, Class. Priv. Univ., Zaporizhzhia, 2014. (in Ukrainian)
- [19] S. Ellis, "Understanding and developing creative learning and teaching" [Online]. Available: <http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/documents/Ellis.pdf>. Accessed on: January 20, 2018. (in English)
- [20] L. Elton, *Designing Assessment for Creativity: an imaginative curriculum guide*. York, United Kingdom: The Higher Education Academy, 2005. (in English)
- [21] E. Spencer, B. Lucas, and G. Claxton, *Progression in Creativity – developing new forms of assessment: a literature review*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2012. (in English)
- [22] T. V. Karakatsanis, "Developing Primary Trainee Teachers' Creativity in Initial Teacher Education in Great Britain", abstract of thesis for a cand. degree, Class. Priv. Univ., Zaporizhzhia, 2014. (in Ukrainian)
- [23] T. Grainger, J. Barnes, and S. Scoffham, "A creative cocktail: creative teaching in initial teacher education", *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, no. 30 (3), pp. 243-253, 2004. (in English)
- [24] V. V. Aleksandrova, "The System of the English Creative Studies", *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Movoznavstvo*, vol. 16, №. 14, pp. 8-14, 2008. (in Ukrainian)
- [25] E. Spencer, B. Lucas, and G. Claxton, *Progression in Creativity: Developing new forms of assessment. Final research report*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2012. (in English)
- [26] C. Redmond, *The Creativity Wheel. Assessing Creative Development. Teacher resource*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: CCE, 2004. (in English)

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.